

עין משפט
נר מצוה

ג:

החליל פרק חמישי סוכה

מסורת הש"ס

ב א ב מ"י סוף חליל
כ"ט המורה הלכה י"ז:

תורה אור השלם

1. ושאבתם קום בששון ממנוני הישועה:
2. ועשית מנוחה ויהי קודם מנוחה תעשה המנוחה ויהי קודם נביעה כמחירה ויהי קודם מנוחה יהיה שמחת כה לא

רבינו הגאון

רב יהודה רב עינא, חד הוה בני סתני השואבה, כדכריב ושואבת מים בששון, וחד הוה בני סתני חסובה, לכומר חסובה וכאח משה ימי כראשית, וחד רבנן חליל דוחה את השבת דכרי ר' יוסי ב' יהודה, והכחיס אומרים אפי' יום טוב אינו דוחה, אמר רב יוסף מחלוקת בשיר של קרבן, דר' יוסי סבר עיקר שירה כבלי, ועבודה היא ורתיחה שבת, ורבנן סברי עיקר שירה בפה, ולא עבודה היא ולא דוחה שבת, ואמר רב יוסף כגא אמינא לה דרבנן פליגי, רתיא כלי שרת שעשאן של עץ, ר' פוסל ור' יוסי ב' יהודה מכשיר, מאי לאו כהא קמילגן, ר' יוסי סבר עיקר שירה בבלי, והאבכ כלי שרת הוא, ואמר מר אבוב של משה של קנה היה, שפט מינה וערשין כלי שרת של עץ, ור' סבר דעיקר שירה בפה, האבוב לאו כלי שרת הוא, למיך עשאוה של קנה, ודחינן לא [ונבלי עלמא עיקר שירה בבלי, ונ"ר] ור' יוסי ברנן אפטר משאי אפטר פליגי, פי' אבוב אי אפטר לעשותו סמיני מתכות, דנרשין בערבין פרק שני חנו ורבנן אבוב כמקדש חלק דק קטן היה [שלקנה היה] מימות משה [יהו] ויהי קולו ערב, ויהוה הלך וציהו ערב, ולא היה קולו ערב, ונטלו צפוי וחזר קולו כטו שהיה, אמר ר' פפא היינו חליל היינו אבוב, והנן אלא היה סכך באבוב של נחשת אלא באבוב של קנה ספני שקולו ערב כו', למיך אמר אבוב

חד תני שואבה, בירושלמי מפרש שהשפיעה שורה מתוך שמהה דכמיז ויהי כנגן המנגן ומתי עליו רוח ה' ומייתי עובדא דיונה בן אמיתי שהיה מעולי רגלים ובשמתה בית השואבה שמהה עליו כריש מסכת פ"ט (דף כ. וספ גבי עדיהן ואדיהן מפרש טעמא מאן דתני אדיהן מ"ט לא תני עדיהן ובשמתה לא לייק הכי ולא בדוכתי טובא כריש כילד מעברין (עירובין דף ג.) מעברין ומאברין וכפ' הגזול בתרא (כ"ק קטו:) גבי מסיקין ומליקין וזריש פרק שני דינמות (דף י. וספ גבי ראשונה ושניה) ובפרק משילין (ג' לה):

ורבנן סברי עיקר שירה בפה, מימה דכפ' הוואל תפילין (עירובין קכ:) תנן קושרין יומא במקדש אכל לא כמדינה ואיכא תנא בגמ' דאמר לא היה קושרה אלא עוננה ועל כן לא פליגי אלא במיקון כלי אי דמי שנת משום מכשירי קרבן אכל שיר עלמו וכ"ע דמי ותנן נמי פרק שני דערבין (דף י.) כניס עשר יום כשנה החליל מכה לפני המזבח כשחיתת פסח ראשון ובפסח שני וצ"ט הראשון של פסח וצ"ט של עזרת ושמה ימי החג אלמא דמי שנת ור' יוסף דל"א לשמנת ימי החג בלא שנת ולר' ירמיה כר' אבא דמיקן בשמנתן כשיר של שואבה פליגי אכל שיר של קרבן ל"ע דמי ניחא ורב יוסף דכחא איתותב מדברייהו וצ"ל דמתינתין דערבין דעירובין הוה מוקי להו רב יוסף כרבי יוסי כר' יהודה ומיהו אמתי קשה דכסף תמיד נשחט (פסחים סה.) משמע דמי ניחא אלא דכחא איתותב דמקדש וצ"ל דמתינתין דערבין מודה דשנות לריכא התיבו ועוד תנן בפירקין (דף ג.) גבי תקיעות של מקדש דבכל יום היו שם עשרים ואחת תקיעות ואפילו בשבת כדדייק בגמרא דבכל יום תנן ולא אשמעיט דפליגי שום תנא ואין לומר דהנהו תקיעות דאורייתא דהא (דקמתי) שלש לפתיחת עשרים ותקיעות נמי שלש כדי להבטיל העם ממלאכה דוחות י"ט שחל להיות נעדר שנת כדתנן פרק קמא דחולין (דף כו.) י"ט שחל להיות נעדר שנת מוקיעין ולא מגדלין שהיו משנין בהם במקלף כדמפרש התם טעמא בגמרא וכל הני דהתם דרבנן ולא גזיר במקדש

ובמילוי המים דכתיב ושואבתם מים רוח כלי שיר הלילים כנורות מללמים נבלים כנרים לתקן חזיר גזור כו' טפי מהך דסגי כשופר ללא בני תיקון ואבז דגזור כהו גזור נמי שלא יתקעו למילוי המים כ"ט כדמוכח בפירקין (דף נד.) דפרקי אי הכי ערב שנת שנתוך החג נמי לא לחשיביה זימנין דלא אשכחן כגון דחל יו"ט ראשון של חג כ"ע כולומר דכ"ר להו תקיעות משום דלא תקיעו למילוי המים והיינו טעמא כדפרישנא לפי שרגילין בהו להרבות בשאר כלי שיר בלא מספר כדתנן בפירקין (דף נא.) גזרו שלא יתקעו ללל: כתנאי

גב' איתמר רב יהודה רב עינא חד תני שואבה וחד תני חסובה אמר מר זוטרא מאן דתני שואבה לא משתבש ומאן דתני חסובה לא משתבש מאן דתני ש"אבה לא משתבש דכתיב ושאבתם מים בששון ומאן דתני חסובה לא משתבש דאמר רב נחמן מצוה חסובה היא ובאה מששת ימי בראשית ת"ר החליל דוחה את השבת דכרי ר' יוסי בר יהודה והכ"א אף י"ט אינו דוחה אמר רב יוסף מחלוקת בשיר של קרבן דר' יוסי סבר עיקר שירה בבלי ועבודה היא ורתיחה את השבת ורבנן סברי עיקר שירה בפה ולא עבודה היא ואינה דוחה את השבת שואבה דכרי הכל שמחה היא ואינה דוחה את השבת אמר רב יוסף מנא אמינא (ה) דבהא פליגי דתניא א"כ כלי שרת שעשאן של עץ רבי פוסל ורבי יוסי בר יהודה מכשיר מאי לאו כהא קמילגן מאן דמבשיר סבר עיקר שירה בבלי וילפינן מאבובא דמשה ומאן דפסיל סבר עיקר שירה בפה ולא ילפינן מאבובא דמשה לא דכ"ע עיקר שירה בבלי והכא בדנין אפטר משאי אפטר קמילגן מאן דמבשיר סבר דנין אפטר משאי אפטר ומאן דפסיל סבר (ה) לא דנין אפטר משאי אפטר ואיבעית אימא דכ"ע דעיקר שירה בפה ואין דנין אפטר משאי אפטר והכא במילף מ'מגורה בכללי פרטי או ברבוי ומיעוטי קא מיפלגי רבי דריש כללי ופרטי ר' יוסי בר יהודה דריש ריבוי ומיעוטי רבי דריש כללי ופרטי יעשית מנוחה כלל זהב טהור פרט מוקשה תעשה המגורה חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש של מתכת יאף כל של מתכת ר' יוסי בר יהודה דריש ריבוי ומיעוטי ועשית מנוחה ריבה זהב טהור מיעט מוקשה תעשה המגורה חזר וריבה ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל מאי רבי רבי כל מילי מאי מיעט מיעט ו"ש חרם אמר רב פפא כתנאי

דנין אפטר משאי אפטר. וה"פ דכ"ע עיקר שירה בפה וליכא למילף מאבוב וחת"ל עיקר בכלי אפילו הכי מאבוב לא גמר דאין דנין אפטר משאי אפטר: והכא במילף מנוחה כללי ופרטי או ברבוי ומיעוטי קמילגן ה"ג, וצ"ג מנוחה. יש שדורשין את המורה ככלל ופרט ויש שדורשים אותה במדת רבי ומיעוט הדורשה ככלל ופרט משמע ליה פרט הכא אחר כלל פירושו של כלל הלך כלל ופרט אין ככלל אלא מה שדפטר ואפילו דברים הדומין לפרט אין דנויין עמו לפי שהוא פירושו מהו כלל הכלול למעלה זה שאני אומר לך כמשי וכל יתיר ובי אתי כלל שני אחר הפרט צא להסוף עליו

גב' משש ימי כראשית. דלמחר לעיל [מט.] שימין נבראו מששת ימי כראשית לקבל הנפסים: כשיר של קרבן. בחליל המכה לפני המזבח כשעת ניסוך (ה) המים (ו) והיו לתמיד של שחר וניסוך היון לתמיד של בין הערבים שהלויס עומדין על דוכס ואומרים שיר והחליל מכה לפניה כשנתה במסכת ערכין (דף י.) צ"ג יום כשנה החליל מכה לפני המזבח ואין אומרים שיר על המזבח אלא על היון כדאמרין התם (ו.) וצאתו חליל נחלק ר' יוסי בר יהודה לומר שהוא דוחה: עיקר שירה. שקרבן צבור טעון שיר מן המורה כדאמרין במסכת ערכין (דף י.) מכמה מקראות וסבר ר' יוסי עיקר השיר אינו אלא"כ חליל מכה עם השיר וכן כנורות ונבלים הכל כמנין המפורש עם הלך עבודה היא ובי היכי דתמיד דוחה שנת שיר שלו נמי דוחה שנת: כפס. הלויס אומרים השיר דבר יום בימותו כגון לה' הארץ ומלואה (תהלים כד) כראשון גדול ה' ומיהולל (שם מה) כשני וכן כולס וכשנת שאי אפשר לחליל אינו דוחה שאין כלי שיר המורה ולקמן (ה.) ילפינן טעמייהו מקראי: אכל שיר של שואבה. שהיה כל הלילה על מעלות והירדות מעזרת ישראל לעזרת נשים כדקמני במתני (ה) והלויס כנורות ונבלים: דכרי הכל שמה יעירה היא. ואינה מן המורה אלא לתנב את המלות ולא דמי שנת: דכפני פליגי. בעיקר שירה בפה או בכלי: מאן דמכשר. עך לכל כלי שרת סבר עיקר שירה בכלי והוה להו כלי השיר כלי שנת וחבוב היה במקדש מימות משה והוא של קנה כדתנן בערכין (דף י.) הלך שאר כלי שרת מנייה ילפינן לאכשורי בשל עץ: עיקר שירה בפה. וכלי לנסומי קלף בעלמא הוא הלך כלי השיר אינן כלי שרת ולא ילפינן מנייהו לדמיו כלי שרת לחבוב של משה: אין דנין אפטר משאי אפטר. שאר כלים אפשר שיהיו של מתכת וכן מוכיחים הלך ממנוחה ילפינן להו ולא מאבוב זהב כשנה דהתם טעמא משום שאי אפשר לעשות של מתכת כדמפרש בערכין (דף י.) שפשוטו) וזה ולא היה קולו ערב נטלו את ציפוי והיו קולו ערב ומאן דמכשר סבר דנין אפטר משאי אפטר דמ"מ אשכחן כלי שרת דעין: ה"ג ואיבעית אימא עיקר שירה בפה ואין

הגהות הב"ח

(א) גב' מנא אמיתא דבהבי מילי: (ב) סב ומאן דמכשר סבר אין דנין: (ג) ר"י ר"ה כשיר של קרבן ובי כשנת ניסוך המים. ל"ב משום חג הסוכות נקט ניסוך המים כי לא היה ניסוך המים אלא בתוך ידוקה תמיד שחר כמו שפירש נשתי משום ר"ס לולב וערבה: (ד) חוסי דהי ומד מני ובי וסיה וכן בספר משילין:

רבינו הגאון (הפטר)

אי אפשר לעשותו סמיני מתכות, כשאר כלי שרת שאפשר לעשותו מניני מתכות, הלך אריון, ר' סבר אין דנין (שאר) כלי שרת שאפשר לעשותו סמיני מתכות, מן [ה]אבוב שאי אפשר לעשותו מניני מתכות, ר' יוסי סבר דנין אפטר משאי אפטר, איבעית אימא כולי עלמא לא ילפינן מאבוב דמשה, אי משום דאין דנין אפטר משאי אפטר, [אין] משום דעיקר שירה בפה, והכא במילף ממגורה פליגי, ר' דריש כללי ופרטי, ועשית מנוחה, כלל בכל דבר, זהב, פרט זהב ולא דבר אחר, מוקשה תעשה [המגורה] חזר, וכלל כלל ופרט [וכלל] כו', [עין] מאי מיעט מיעט של עץ, ר' יוסי בר יהודה דריש ריבוי ומיעוט, ועשית מנוחה, ריבה, זהב, מיעט, מוקשה תעשה, חזר וריבה כו', אמר ר' פפא עיקר שירה בפה או בכלי

א) חנפא דליל דתנן עם החליל מכה לפני המזבח וכו' ולא היה מכה נבלים כו'

ודיך אם חוסף עליו את הדומים לו הלך אי אתה דן על ידי כלל האחרון אלא דברים הדומין לפרט שלא נחרבו מתחילה והדורשה כריבוי ומיעוט לא משמע ליה פרט הכא אחר כלל פירושו של כלל דנימא אין ככלל אלא מה שדפטר אלא משום דבכלל קמא נחרבה הכל כשמשע אחי פרטא בתראלה ומיעוטי ממשמעויה ובי הדר אחי ריבוי אחריני כהדיא אחי לרנבו כל מילי דאלו דברים שהן כעין הפרט לא אינארין דלא אימעוטי להו מיעוטא ובי אמר כהדיא כפרק נגמר הדין (סנהדרין דף מה:) גבי כל הנפקלין נחלין דמאן דדריש ריבוי ומיעוטי משמע ליה כריבוי ומיעוט לחדיה בלא ריבוי אחרון כל הדומין לפרט: מיעט של חרם. דע"כ מיעוטא למעוטי אחא וחי הרואי להממעט יומר מן הכל: כתנאי